

The above only strengthens the practical and theoretical interest of scholars and practitioners in the field of law on the legal regulation of the right to use someone else's property in modern conditions and determine the prospects for reforming this civil law institution. Attention is focused on the scientific and theoretical relevance of the study of the legal nature of the right to use someone else's property in the multifaceted nature of its manifestation. It is argued that the practical side of the relevance of the study of the legal nature of the right of use is manifested in the development of changes to current civil legislation by supplementing and editing the provisions of the draft Concept of updating the Civil Code of Ukraine. Scientific works were analyzed, the subject of which was the study of the legal regulation of the right to use someone else's property as a property right.

It is established that the right to use someone else's property, as a real right, is regulated simultaneously by civil, housing, land legislation, taking into account the specifics of the object and the content of the relevant relations. As a result, the regulation of legal relations in the field of the right to use someone else's property, as a property right, is simultaneously subject to civil law, land law and housing law mechanism of legal regulation. It is substantiated that in order to protect the interests of property owners and users of the latter, domestic case law is widely used by the European Court of Human Rights to create a compromise option to prevent arbitrary interference of public authorities in the private interest. Reasoned conclusions on the possibility of making changes to the draft Concept of updating the Civil Code of Ukraine in order to implement the positive developments of these court decisions are presented separately.

Keywords: the right to use, easement, superficies, emphyteusis, property rights, other people's property.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.194-205

УДК 342.7:355

Перепьолкін С. М., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна)

e-mail: psm-13@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2914-5898>

Філянїна Л. А., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна)

e-mail: filyanina.la@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

РОЗШИРЕННЯ ПРАВ ЖІНОК НА СЛУЖБУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ДЕРЖАВ

Проблема розширення прав жінок на службу в збройних силах держав визнається актуальною не лише вченими з багатьох країн світу, а також і переважною більшістю громадян, громадських діячів і представників політичних еліт. Задля її вирішення держави докладають зусиль як на індивідуальному, внутрішньодержавному, так і на колективному, міжнародному рівнях. Однак сформовані протягом багатьох століть на основі принципу несприйняття рівності жінок і чоловіків у правах на проходження служби в збройних силах держав традиції, звичаї, культурна практика,

гендерні стереотипи та законодавство не сприяють швидкому вирішенню окресленої проблеми. Тому на основі проведеного аналізу еволюції розширення прав жінок на службу в збройних силах провідних країн світу в статті виявлено найбільш поширені проблеми, з якими стикаються жінки під час проходження військової служби, та розроблено пропозиції задля їх вирішення.

Ключові слова: права жінок, гендерна нерівність, гендерні стереотипи, дискримінація, жінки-військовослужбовці, збройні сили, національна безпека, закони і звичаї війни.

Поставка проблеми. Однією з характерних рис розвитку внутрішньодержавного та міжнародного права в другій половині XX – на початку XXI ст. є постійне розширення прав жінок у різноманітних сферах людського життя, зокрема в проходженні служби в збройних силах держав.

За досить короткий проміжок часу цей напрямок відстоювання гендерної рівності отримав як своїх прихильників, так і критиків. До сьогодні наукова дискусія з різних аспектів цього питання, наприклад, стосовно ролі жінок у Другій світовій війні, збільшення чисельності жінок у складі збройних сил, залучення жінок до виконання бойових завдань, просування жінок по службі на керівні посади тощо, триває. Поряд із науковцями (А. Беккер, Л. Вінкел, О. Гарнок, О. Дрозд, М. Ейблс, Д. Кемпбелл, О. Руднева, А. Шефер), активну участь і ній беруть також діючі офіцери збройних сил різних держав, політики та представники громадськості (Н. Вавілова, Г. Каршук, Д. Кемерон, Т. Коллінз, Л. Хейворд).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій у цій сфері засвідчив, що проблемі гендерної рівності у збройних силах із кожним роком надається все більше уваги. Жінки-військовослужбовці у складі збройних сил завзято намагаються довести свою спроможність нарівні з чоловіками відстоювати інтереси власних держав, не тільки надаючи медичні послуги, але й беручи участь у безпосередніх військових діях. Сучасні жінки мають лідерські здібності для побудови успішної кар'єри в рамках військової справи та відмінну фізичну форму для участі у військових операціях. Посилання на приналежність до жіночої статі, як привід для відмови призначати жінок на керівні посади чи для отримання дозволу брати безпосередню участь у бойових діях, усе частіше визнається неприпустимим.

Формулювання цілей. З огляду на наведене вище, мета статті полягає в проведенні правового аналізу еволюції розширення прав жінок на службу в збройних силах держав, виявленні найбільш поширених проблем, з якими стикаються жінки під час проходження військової служби, та розробці пропозицій задля їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. В історії розвитку людської цивілізації жінки разом із чоловіками неодноразово брали участь у різних військових кампаніях. Здебільшого вони організовували побут військовослужбовців, забезпечували їхній фізичний та емоційний добробут, здійснюючи господарську чи медичну роботу (кухарки, прачки, швачки, медсестри). Лише невелика кількість жінок брали безпосередню участь у військових діях разом із чоловіками. Часто задля цього, а також заради власної безпеки, жінки маскувалися та пе-

реодягалися в чоловічу форму. Тому протягом багатьох століть питанню забезпечення спеціальних умов проходження служби жінками в збройних силах держав не надавалось важливого значення. Лише після Другої світової війни, у якій жінки масово брали участь уже і в бойових зіткненнях із зброєю в руках, питання про нормативно-правове закріплення статусу жінок-військовослужбовців та їхню участь у воєнних діях стали розглядати на міжнародному рівні. Так у положеннях Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 р. зазначено, що із військовополоненими жінками необхідно поводитися з усією повагою, зумовленою їхньою статтю, й однаково прихильно, як і з чоловіками (ст. 14); у будь-яких таборах, де перебувають військовополонені жінки, має бути передбачене окреме санітарне обладнання (ч.2 ст. 29); жінку-військовополонену, що відбудватиме покарання внаслідок винесеного вироку, мають тримати в окремому приміщенні під наглядом жіночого персоналу (ст. 108) [4].

Зазначимо, що поряд із положенням міжнародних конвенцій про закони і звичаї війни, принцип рівності чоловіків і жінок та заборону будь-якої дискримінації щодо жінок було закріплено і в багатьох інших міжнародно-правових актах. Наприклад, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок передбачає рівні політичні, економічні соціальні, культурні та громадянські права, незалежно від сімейного стану, та вимагає від держав прийняття національного законодавства, що забороняє дискримінацію жінок [5]. Пекінська декларація визнає за жінками права на всебічну участь на основі рівності в усіх сферах життя суспільства, включаючи участь у процесі прийняття рішень, доступі до влади. Також п. 18 декларує, що досягнення глобального миру нерозривно пов'язано з розвитком жінок, які є основною силою лідерства, розв'язання конфліктів та сприяння міцному миру на всіх рівнях [7]. У Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» акцентована увага на значенні жінок-військовослужбовців при виконанні певних завдань у миротворчих операціях, де військові і миротворчі цілі перетинаються [19].

Зауважимо, що в багатьох державах жінки залишаються недостатньо представленими на державних та корпоративних керівних посадах, отримують меншу заробітну плату і рідше, ніж їхні колеги-чоловіки, здобувають професійну освіту. Часто гендерна дискримінація – це наслідок давніх традицій, релігійних звичаїв, культурної практики, чинних законів та політики відмови сприймати жінку на рівні з чоловіком. Гендерні стереотипи до сьогодні мають вплив при визначенні соціальної, професійної, управлінської ролі жінки в суспільстві. А висування жінок на традиційно чоловічі посади також руйнує звичні очікування щодо чоловічих та жіночих гендерних ролей [10, с. 159].

П. Чоудхрі, наприклад, зазначає, що існує тверде переконання, що боротьба за своєю природою – це заняття чоловіків, а армія – це суто чоловічий простір, з огляду на всі аспекти війни. Водночас долучення жінок кидає виклик звичним гендерним ролям у суспільстві. Але незважаючи на начебто загрозливе проникнення останніх до армії Індії, її склад продовжують визначати за гендерною ознакою [3, с. 18].

Своє чергою, на думку М. Макензі, жінки можуть на рівні з чоловіками брати участь у бойових діях, а змішані бойові підрозділи не менш ефективні, ніж суто чоловічі. На переконання дослідниці, настав час відмовитися від політики, що розглядає половину американців (жінок) як менш рівних, а заборона жінкам-військовослужбовцям брати участь у бойових діях спирається на хибні стереотипи та застаріле розуміння війни [9, с. 41-42].

Отже, незважаючи на міжнародні зобов'язання держав щодо забезпечення неупередженості та гендерної рівності між чоловіками і жінками, останні продовжують відчувати порушення їхніх прав, зокрема і під час проходження військової служби.

Безперечним аргументом є те, що для просування по службі необхідно бути кваліфікованим фахівцем у своїй галузі, а політика просування жінок кар'єрними сходами не повинна бути приводом для корегування посадових вимог. Зростаюча роль жінки на військовій службі змінила баланс між роботою та життям і стала основою при кадрових змінах. Жінка-військовослужбовець має продовжувати службу на бойових посадах відповідно до гендерно нейтральних стандартів, орієнтованих на виконання специфічних завдань. Жінки можуть нестандартно підходити до успішної реалізації бойових завдань, демонструвати лідерство та спроможні формувати нові ідеї краще, ніж чоловіки.

До того ж, необхідно наголосити, що жінки-військовослужбовці призначаються на керівні посади здебільшого у збройних силах держав з великою кількістю жінок-парламентарів, жінок-керівників та особливо в тих державах, що займаються миротворчою діяльністю, де такі посади набувають нового значення [1, с. 355]. Нерідко важливим чинником призначення жінки на керівну посаду у збройних силах виступають її політичні переконання, котрі також впливають на гендерні моделі поведінки [8, с. 4-5].

Зокрема, у сучасних збройних силах США служить більше 200 тис. жінок, з яких 74 104 особи проходять службу в армії США, що складає приблизно 16 % від загальної чисельності військовослужбовців. Але так було не завжди. Закон про інтеграцію жінок до складу збройних сил 1948 р. передбачав обмеження: жінкам забороняли служити на борту більшості кораблів військово-морських сил і будь-яких літаків, що були призначені для виконання бойових завдань, або, імовірно, могли брати участь у них. Водночас, даний закон не забороняв жінкам брати участь у наземних бойових діях, однак обмежував їхню участь у збройних силах (до 2 % військовослужбовців і 10 % офіцерів)[18]. У 60-70-х роках ХХ ст. збільшенню кількості жінок на військовій службі сприяв дефіцит кваліфікованих чоловіків для вербування на військову службу, а також рух за рівні права останніх. Жінки вимагали однакових можливостей у всіх сферах діяльності, включаючи національну оборону. Показовою щодо жінки-військовослужбовця є справа «Струк проти Міністра оборони» 1972 р. Підставою для її розгляду було примусове звільнення вагітної жінки зі складу військово-повітряних сил. Заслухавши доводи генерального

адвоката, суд рекомендував військово-повітряним силам відмовитися від звільнення С. Струк та змінити свою політику щодо автоматичного звільнення жінок військовослужбовців у разі вагітності [16].

Натомість, уже у 1980 р. Конгрес уперше після закінчення війни у В'єтнамі відновив реєстрацію чоловіків, але не жінок для можливої військової служби з метою сприяння будь-якому призову на військову службу. Своєю чергою, у 1981 р. Верховний суд США ухвалив у справі «Rostker v. Goldberg» рішення, згідно з яким виключення жінок з обов'язкової реєстрації не визнавалось порушенням положень П'ятої поправки. Міністерство оборони США, зі свого боку, у 1981 р. ухвалило «правило ризику», відповідно до якого жінки виключались із бойових частин або місій, у ході яких останні ризикували потрапити під прямий ворожий вогонь чи могли бути захоплені в полон [20]. Згодом, у 1993 р., спеціальним законом було заборонено жінкам служити на борту військових кораблів, а починаючи з 1994 р. США скасували «правило ризику» та запровадили загальну політику обмеження служби жінок у Збройних силах. Жінкам дозволялось служити лише в підрозділах, що не брали безпосередньої участі в наземних боях.

Значних змін політика розширення прав жінок у збройних силах США почала зазнавати з 2011 р. Багато в чому їх виникнення було пов'язане з реалізацією положень Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека». Безпосереднє нормативно-правове закріплення такі зміни отримали в багатьох законах, серед яких доречно згадати про Закон «Про національну оборону» 2011 р. та Закон «Про жінок, мир та безпеку». Так, відповідно до положень першого з наведених вище Законів, кожна служба зобов'язувалася здійснити перегляд правил, що стосувалися жінок-військовослужбовців щодо забезпечення рівності в правах з чоловіками під час проходження ними служби у Збройних силах США. Своєю чергою, у статтях Закону «Про жінок, мир та безпеку» було передбачено затвердження Стратегії щодо збільшення кількості жінок для врегулювання конфліктів та розбудови миру. Як наслідок, у червні 2019 р. США прийняли нову Національну стратегію щодо жінок, миру та безпеки, яку адміністрація Д. Трампа назвала першою у своєму роді [21, с. 107].

Протягом тривалого часу негативно до служби жінок у збройних силах ставилися і у Великобританії. Наприклад, за результатами проведеного у 2000 р. Міністерством оборони Великобританії дослідження, його організатори дійшли висновку, що жінки, які беруть участь у наземних бойових діях, можуть негативно вплинути на «згуртованість підрозділу». Негативно про можливість проходження жінками служби у бойових підрозділах висловлювалися і представники вищого командування Збройних сил Великобританії. Так, полковник Р. Кемп, який у 2003 р. керував британськими військами в Афганістані, стверджував, що залучення жінок новобранців зменшує ефективність проведення військових операцій в армії. Крім того, з не великої кількості жінок, які мали бажання приєднатися до піхоти, більшість не мала належної фізичної підготовки [2]. Аналогічну думку висловлював і полковник у відставці Т. Коллінз, котрий зазначив, що піхота не місце для жінки, і дозволити їм виконувати бойові завдання – це виключно політично

коректна екстравагантність. Для підрозділів близького бою необхідно підняти планку фізичної підготовки, а не опускати [14].

Отже, нездатність жінок відповідати стандартам фізичної підготовки, встановлених для чоловіків, що може вплинути на зниження загальних стандартів бойових підрозділів, розглядається противниками проходження служби жінками у бойових підрозділах як один із основних чинників прототи.

Водночас слід зазначити, що на сучасному етапі можливості проходження жінками служби у збройних силах Великобританії постійно розширюються. Так 8 липня 2016 р. прем'єр-міністр Д. Кемерон оголосив про поступове скасування винятків для жінок-військовослужбовців, які проходять службу в бойових сухопутних військах. З листопада 2016 р. жінки змогли приєднатися до Королівського бронетанкового корпусу. Наприкінці 2018 р. жінки отримали можливість проходити службу в Генеральній службі Королівської морської піхоти, Піхоті та Королівському полку військово-повітряних сил. З 2019 р. усі посади в Збройних Силах були відкриті для жінок, за винятком Gurkhas, з міркувань бойової ефективності [11, с. 15]. Станом на 1 квітня 2021 р. жінки становили 11 % регулярних сил Великої Британії, а це 16 470 осіб [12].

Акцентуємо увагу на тому, що проходження служби жінками в бойових підрозділах дозволяється за законодавством й багатьох інших іноземних держав. Так в усіх бойових підрозділах мають право служити жінки Канади. У 2008 р. приблизно 15,3 % Збройних сил Канади склали жінки-солдати [15, с. 18], з них 4,3 % жінок служили на бойових посадах (артилерія, піхота, бойовий інженер та інше) [6]. Можливість служити жінкам на рівні з чоловіками на будь-яких посадах у Збройних силах Ізраїлю була нормативно закріплена Законом про військову службу 2000 р. Станом на 2011 р. 88 % усіх посад в ізраїльській армії були доступними для кандидатів жіночої статі, однак з них жінки обіймали лише 69 %. Зростає за останні роки і кількість жінок-учасниць бойових дій. Так у 2012 р. лише 3 % жінок проходили службу на бойових позиціях. За чотири наступні роки їхня кількість зростає до 7 % та продовжує збільшуватися [21, с. 108].

Актуальною проблема розширення прав жінок на службу в збройних силах є і для України, де станом на березень 2021 р. нараховувалось 31 757 жінок. Від загальної кількості військовослужбовців жінки складають 15,6 %, з них: 4 810 – офіцери (8,9 %), 25 780 – особи рядового, сержантського та старшинського складу, а також 1 162 курсантки [22].

Як крок до позитивних зрушень у бік вирішення цієї проблеми можна вважати реєстрацію Верховною Радою України під № 5713 від 29 червня 2021 р. Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях». Проте, як свідчить практика в цій сфері багатьох іноземних держав, для реального досягнення рівності жінок і чоловіків у Збройних силах України слід докласти ще багато зусиль.

Підсумовуючи проведений аналіз наукових публікацій, присвячених питанню розширення прав жінок на службу в збройних силах держав, зауважимо,

що поряд із обмеженнями відповідних можливостей на законодавчому рівні, жінки-військовослужбовці стикаються також і з багатьма іншими проблемами. Найбільш поширеними серед них є такі. По-перше, це медичні потреби, характерні для жінок. Незважаючи на те, що захворювання в чоловіків і жінок-військовослужбовців багато в чому схожі, останні стикаються із унікальними захворюваннями (порушення менструального циклу, інфекції сечових шляхів, вагінальні інфекції і, звісно, вагітність). Наприклад, під час війни у Перській затоці, жінки-військовослужбовці мали гінекологічні проблеми у 20-25 % випадків. Щодо вагітності, то, за свідченнями, наприклад, Міністерства оборони США, рівень незапланованої вагітності серед жінок-військовослужбовців майже удвічі вищий, ніж серед цивільного населення [13, с. 49-77]. По-друге, це сексуальне насильство, якого зазнають жінки під час проходження військової служби. Наслідки його впливають як на фізичний стан здоров'я жінки (травми, інфекції, СНІД, небажана вагітність), так і на її психічне здоров'я, а саме посттравматичні стреси і розлади. Служба правосуддя розглядає кримінальні злочини, пов'язані із сексуальним насильством, більшість із яких (76 % у 2020 р.) стосуються жінок-жертв, а інші – військової культури Збройних сил [17]. По-третє, це невідне становище жінок щодо можливого кар'єрного зросту, зокрема заборона конкурувати на посади, на які жінки продемонстрували свою придатність, а також можливість просуватися в спеціальних рангах (службових званнях). Малоймовірно є безперешкодне просування по службі, наприклад: призначення на посаду міністра оборони чи надання спеціальних рангів жінкам в державі, де в уряді чи парламенті переважають чоловіки. Особливо це стосується держав з військовою диктатурою чи тих, що ведуть активну військову політику, беруть участь у збройних конфліктах. По-четверте, це фізичні стандарти. Майже у всіх сучасних арміях світу фізичні стандарти для чоловіків та жінок військовослужбовців однакові. Вимоги до «гендерної нейтральності» є золотою серединою при навчанні, пов'язаному із бойовими діями. Вони також сприятимуть потрапленню жінок до збройних сил на бойові посади.

Задля вирішення як наведених вище, так й інших проблем нерівності жінок і чоловіків у збройних силах держав, їх правотворчим і правозастосовним органам слід більш активно впроваджувати заходи з розширення прав жінок, пов'язаних із службою у збройних силах. Реалізація означеної мети потребує вирішення різних завдань, зокрема: викорінення випадків непрофесійної поведінки, булінгу, застосування морально застарілих подвійних та непослідовних стандартів, сексуальних домагань і нападів на жінок, застосування стереотипів, заснованих на порушенні рівних прав жінок і чоловіків на службу в збройних силах тощо. Позитивний практичний досвід у цій сфері іноземних держав є найкращим прикладом для впровадження в життя реформ, спрямованих на вирішення будь-яких проблем гендерної нерівності в збройних силах для всіх зацікавлених у цьому держав, зокрема й для України.

Висновки. З огляду на наведене вище, можна стверджувати, що найважливішим аргументом на підтримку гендерної рівності на будь-якому рівні, включаючи службу в збройних силах є те, що жінки мають лідерські здібності

для побудови успішної військової кар'єри та відмінну фізичну форму для участі у військових операціях. Розширення прав жінок у сфері проходження військової служби та відкриття нових військових посад створюють додаткові можливості для жінок реалізувати своє право на вільний вибір місця, виду діяльності та роду занять у складі збройних сил держав.

Сучасні жінки мають добре розвинуті фізичні можливості. Вони психологічно підготовлені для участі у військових операціях. Проходження військової служби фізично придатних до цього жінок, а також розширення розуміння важливості нетрадиційних питань безпеки сприяє досягненню різних цілей, зокрема: збільшенню чисельності та обороноздатності національних збройних сил, налагодженню комунікації з місцевими жінками, підвищенню показників захисту військ у районі проведення операції тощо.

Приналежність до жіночої статі є неналежним критерієм для будь-яких обмежень у проходженні військової служби, тому проведення подальших досліджень щодо встановлення гендерної рівності у збройних силах держав залишається актуальним напрямом розвитку як вітчизняної, так і зарубіжної правничої науки.

Використані джерела:

1. Barnes, T., O'Brien, D. Defending the Realm: The Appointment of Female Defense Ministers Worldwide. *American Journal of Political Science*. 2018. Vol. 62. Iss. 2. P. 355–368.
2. Bryce, H. Could more women soldiers make the Army stronger? *NEWS*. URL : <https://www.bbc.com/news/uk-41969817>. (дата звернення : 28.11.2021).
3. Chowdhry, P. Women in the Army. *Economic and Political Weekly*. 2010. Vol. 45. Iss. 31. P. 18–20.
4. Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949. URL : <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/full/GCIII-commentary>. (дата звернення : 28.11.2021).
5. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. New York, 18 December 1979. URL : <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>. (дата звернення : 28.11.2021).
6. Department of National Defence and the Canadian Armed Forces. 2018-2019 Department of National Defence and the Canadian Armed Forces departmental progress report for Canada's National Action Plan on Women, Peace and Security. URL : https://www.international.gc.ca/gac-amc/publications/сnаp-рnас/progress_reports-etapes-2018-2019-dnd.aspx?lang=eng. (дата звернення : 28.11.2021).
7. Fourth World Conference on Women. Beijing Declaration. URL : <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm>. (дата звернення : 28.11.2021).
8. Koch, M. T., Fulton, S. A. In the Defense of Women: Gender, Office Holding and National Security Policy in Established Democracies. *Journal of Politics*. 2011. Vol. 73. Iss. 1. P. 1–16.
9. MacKenzie, M. H. Let Women Fight: Ending the U.S. Military's Female Combat Ban. *Foreign Affairs*. 2012. Vol. 91. Iss. 6. P. 32–42.
10. McSally, M. E. Defending America in Mixed Company: Gender in the U.S. Armed Forces. *Daedalus*. 2011. Vol. 140. Iss. 3. P. 148–164.

11. Ministry of Defence. UK armed forces biannual diversity statistics: 1 October 2020. P. 1-17. URL : https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/943009/Biannual_Diversity_Statistics_Publication_Oct20.pdf. (дата звернення : 28.11.2021).

12. Ministry of Defence. UK armed forces biannual diversity statistics: 1 April 2021. URL : <https://www.gov.uk/government/statistics/uk-armed-forces-biannual-diversity-statistic-s-2021/uk-armed-forces-biannual-diversity-statistics-1-april-2021>. (дата звернення: 28.11.2021).

13. Naclerio, A. L. Women at War. Ed. by E. C. Ritchie & A. L. Naclerio. Oxford University Press, 2015. 392 p.

14. Fit to fight: Women in the Army today. *National Army Museum*. URL : <https://www.nam.ac.uk/explore/fit-fight-women-army-today>. (дата звернення : 28.11.2021).

15. Park, J. A profile of the Canadian Forces. *Perspectives on Labour and Income*. 2008. Vol. 9. Iss. 7. P. 17-30.

16. Powell, L. F. Jr. Struck v. Secretary of Defense. *Supreme Court Case Files*. 582. 1972. URL : <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/casefiles/582>. (дата звернення: 28.11.2021).

17. Protecting those who protect us: Women in the Armed Forces from Recruitment to Civilian Life. *WWW.PARLIAMENT.UK*. URL : <https://publications.parliament.uk/pa/cm5802/cmselect/cmdfence/154/15402.htm>. (дата звернення: 28.11.2021).

18. Public law 625: the women's armed services integration act of 1948. *Marine Corps University*. URL : <https://www.usmcu.edu/Research/Marine-Corps-History-Division/People/Women-in-the-Marine-Corps/The-Womens-Armed-Services-Integration-Act-of-1948/>. (дата звернення: 28.11.2021).

19. Resolution № 1325 (2000) Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000. *Security Council. United Nations*. URL : [https://undocs.org/en/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/en/S/RES/1325(2000)). (дата звернення: 28.11.2021).

20. United States Supreme Court. Rostker v. Goldberg. (1981). № 80-251 URL : <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/453/57.html>. (дата звернення : 28.11.2021).

21. Дрозд О. Гендерна рівність у сфері безпеки й оборони: міжнародний досвід. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 10. С. 105-110.

22. Мосьондз, О. (2021). У нашому війську служить понад 31 тисяча жінок. *АРМІЯІNFORM*. URL : <https://armyinform.com.ua/2021/03/v-nashomu-viysku-slu-zhyt-ponad-31-tysyacha-zhinok/>. (дата звернення: 28.11.2021).

References:

1. Barnes, T., O'Brien, D. (2018). Defending the Realm: The Appointment of Female Defense Ministers Worldwide. *American Journal of Political Science*, vol. 62, issue 2, 355-368. [in English].

2. Bryce, H. (2017) Could more women soldiers make the Army stronger? *NEWS*. URL : <https://www.bbc.com/news/uk-41969817>. [in English].

3. Chowdhry, P. (2010). Women in the Army. *Economic and Political Weekly*, vol. 45, issue 3, 18-20. [in English].

4. Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949. (1949). URL : <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/full/GCIII-commentary>. [in English].

5. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. New York, 18 December 1979. (1979). URL : <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>. [in English].

6. Department of National Defence and the Canadian Armed Forces. (2020). 2018-2019 Department of National Defence and the Canadian Armed Forces departmental progress report for Canada's National Action Plan on Women, Peace and Security. URL : https://www.international.gc.ca/gac-amc/publications/cnap-pnac/progress_reports-rapports_eta_pes-2018-2019-dnd.aspx?lang=eng. [in English].

7. Fourth World Conference on Women. Beijing Declaration (1995). URL : <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm>. [in English].

8. Koch, M. T., Fulton, S. A. (2011). In the Defense of Women: Gender, Office Holding and National Security Policy in Established Democracies. *Journal of Politics*, vol. 73, issue 1, 1-16. [in English].

9. MacKenzie, M. H. (2012). Let Women Fight: Ending the U.S. Military's Female Combat Ban. *Foreign Affairs*, vol. 91, issue 6, 32-42. [in English].

10. McSally, M. E. (2011). Defending America in Mixed Company: Gender in the U.S. Armed Forces. *Daedalus*, vol. 140, issue 3, 148-164. [in English].

11. Ministry of Defence. (2020). UK armed forces biannual diversity statistics: 1 October 2020. URL : https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/943009/Biannual_Diversity_Statistics_Publication_Oct20.pdf. [in English].

12. Ministry of Defence. (2021). UK armed forces biannual diversity statistics: 1 April 2021. URL : <https://www.gov.uk/government/statistics/uk-armed-forces-biannual-diversity-statistics-2021/uk-armed-forces-biannual-diversity-statistics-1-april-2021>. [in English].

13. Naclerio, A. L. (2015). Women at War. Ed. by E. C. Ritchie & A. L. Naclerio. Oxford University Press. [in English].

14. Fit to fight: Women in the Army today. *National Army Museum*. URL : <https://www.nam.ac.uk/explore/fit-fight-women-army-today>. [in English].

15. Park, J. (2008). A profile of the Canadian Forces. *Perspectives on Labour and Income*, vol. 9, issue 7, 17-30. [in English].

16. Powell, L. F. Jr. (1972). Struck v. Secretary of Defense. *Supreme Court Case Files*. 582. URL : <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/casefiles/582>. [in English].

17. Protecting those who protect us: Women in the Armed Forces from Recruitment to Civilian Life. (2021). *WWW.PARLIAMENT.UK*. URL : <https://publications.parliament.uk/pa/cm5802/cmselect/cmdfence/154/15402.htm>. [in English].

18. Public law 625: the women's armed services integration act of 1948. (1948). *Marine Corps University*. URL : <https://www.usmcu.edu/Research/Marine-Corps-History-Division/People/Women-in-the-Marine-Corps/The-Womens-Armed-Services-Integration-Act-of-1948/>. [in English].

19. Resolution № 1325 (2000). Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000. *Security Council. United Nations*. URL : [https://undocs.org/en/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/en/S/RES/1325(2000)). [in English].

20. United States Supreme Court. Rostker v. Goldberg. (1981). № 80-251 URL : <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/453/57.html>. [in English].

21. Drozd, O. (2020). Henderna rivnist u sferi bezpeky y oborony: mizhnarodnyi dosvid. *Pidpryemstvo, gospodarstvo i pravo – Enterprise, economy and law*, 10, 105-110. [in Ukrainian].

22. Mosondz, O. (2021). U nashomu viisku sluzhyt ponad 31 tysiacha zhinok. *ARMILaINFORM*. URL : <https://armyinform.com.ua/2021/03/v-nashomu-vijsku-sluzhyt-ponad-31-tysyacha-zhinok/>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.11.2021

Перепелкин С. М., доктор юридических наук, доцент, заведующий кафедрой международного права Учебно-научного института права и международно-правовых отношений Университета таможенного дела и финансов (г. Днепр, Украина)

Филианина Л. А., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры международного права Учебно-научного института права и международно-правовых отношений Университета таможенного дела и финансов (г. Днепр, Украина)

РАСШИРЕНИЕ ПРАВ ЖЕНЩИН НА СЛУЖБУ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ ГОСУДАРСТВ

Проблема расширения прав женщин на службу в вооруженных силах государств признается актуальной не только учеными из многих стран мира, но и подавляющим большинством их граждан, общественных деятелей и представителей политических элит. Для ее решения государства прилагают усилия как на индивидуальном, внутригосударственном, так и на коллективном, международном уровнях. Однако сложившиеся на протяжении многих веков на основе принципа неприятия равенства женщин и мужчин в правах на прохождение службы в вооруженных силах государств традиции, обычаи, культурная практика, гендерные стереотипы и законодательство, не способствуют скорейшему решению данной проблемы. Поэтому на основе проведенного анализа эволюции расширения прав женщин на службу в вооруженных силах ведущих стран мира в статье выявлены наиболее распространенные проблемы, с которыми сталкиваются женщины во время прохождения военной службы, и разработаны предложения по их решению.

Ключевые слова: права женщин, гендерное неравенство, гендерные стереотипы, дискриминация, женщины-военнослужащие, вооруженные силы, национальная безопасность, законы и обычаи войны.

Perepolkin S., Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of International Law Educational and Scientific Institute of Law and International Legal Relations University of Customs and Finance (Dnipro, Ukraine)

Filianina L., Candidate of legal sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Law Educational and Scientific Institute of Law and International Legal Relations University of Customs and Finance (Dnipro, Ukraine)

EXPANSION OF WOMEN'S RIGHTS TO SERVE IN NATIONAL ARMED FORCES

The problem of expanding women's rights to serve in national armed forces is recognized as relevant not only by scholars from different parts of the world, but also by the vast majority of citizens, public figures and representatives of political elites. In order to address it, states make efforts at the individual, domestic, collective, international levels. However, the traditions, customs, cultural practices, gender stereotypes and legislation, formed over the centuries on the basis of the principle of non-acceptance of gender equality in military, do not contribute to a quick solution to this problem. Therefore, based on the analysis of evolution of women's empowerment to serve in the

armed forces of the world's leading countries, the article identifies the most common problems faced by women during military service, and develops proposals for their solution. Such problems include medical issues, sexual violence, barriers for promotion and physical fitness standards. In order to address the issues mentioned above and other inequalities between women and men in military, law-making and law-enforcement bodies should step up their efforts to promote the women's rights in armed forces. The realization of this goal requires a solution of various tasks, including the eradication of following cases: unprofessional behavior; bullying; application of morally outdated double and inconsistent standards; sexual harassment and assault on women; the application of any stereotypes based on the violation of women's rights to serve in military on the same level as men, etc. Positive practical experience of foreign countries in this area is the best example for the implementation of reforms aimed at solving any problems of gender inequality in military for all countries concerned with the issue, including Ukraine.

Keywords: women's rights, gender inequality, gender stereotypes, discrimination, female service members, armed forces, national security, laws and customs of war.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.205-216

УДК 342.95:614.2

Подзіров А. О., суддя Луцького міськрайонного суду Волинської області (м. Луцьк, Україна)

e-mail: Andrii.podzirov@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4101-9392>

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДНОСИН У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

У статті досліджено правову природу медичного туризму. Встановлено, що медичний туризм та його правове регулювання є міждисциплінарною правовою категорією, на яку поширюється цивільно-правовий, господарсько-правовий та адміністративно-правовий механізми правового регулювання та їх специфічні методи правового регулювання. Обґрунтовано, що найважливішим механізмом правового регулювання суспільних відносин у сфері медичного туризму є адміністративно-правовий, що відображає адміністративно-правову природу медичного туризму. Доведено, що адміністративно-правове регулювання медичного туризму в Україні потребує удосконалення шляхом напрацювання спеціальних норм, що регулюють відносини в цій сфері, а також закріплення їх у Законі України «Про туризм», Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: медичний туризм, лікувально-оздоровчий туризм, медичні правові відносини, адміністративно-правове регулювання, туристична діяльність.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в Україні стрімко почав розвиватись новий вид туристичних послуг – медичний туризм, що передбачає виїзд за кордон громадян України чи виїзд іноземців в Україну з метою лікування. У зв'язку з цим зросла практична та теоретична зацікавленість серед правознавців щодо особливостей правового регулювання медичного туризму та його правової природи.